

РЕЦЕНЗИИ:

Snježana Kordić

Rec.: **Milka Ivić**, *O zelenom konju: Novi lingvistički ogledi*, Slovoğraf - Biblioteka XX. vek, Beograd 1995, ss. 334.

Prošlo je preko 40 godine od kada je objavljena prva knjiga Milke Ivić *Značenja srpskohrvatskog instrumentala i njihov razvoj*. Od tada do danas Milka Ivić je objavila više knjiga i mnoštvo članaka, kojima je svima zajednička crta da se odlikuju izuzetno visokom znanstvenom razinom i da korespondiraju s najnovijim istraživanjima u svjetskoj lingvistici. Zbog toga se za autoricu može reći da već desetljećima kontinuirano zauzima mjesto vodećeg sintaktičara u serbokroatistici. To potvrđuje i njena najnovija knjiga *O zelenom konju: Novi lingvistički ogledi*.

Radi se o knjizi u kojoj su prikupljeni neki od radova koje je autorica posljednjih petnaestak godina objavljivala u domaćim i inozemnim lingvističkim časopisima. Kao i u njenim prethodnim knjigama tako i u ovom predmet istraživanja jesu neke potpuno zapostavljene jezične teme u serbokroatistici, a koje su u zadnje vrijeme aktualne u lingvistici u svijetu. Time knjiga ne samo da nudi zanimljive pojedinosti o konkretnom jeziku nego daje vlastiti doprinos i suvremenim tipološkim istraživanjima. Tu se u prvom redu radi o istraživanjima naziva za boje u jeziku, čemu je posvećen prvi dio knjige s naslovom *O nazivima boja*. Taj dio obuhvaća četiri teksta. Prvi je *O razlikovanju ljudi po boji*, u kojem se analizira upotreba pridjeva *smeđ, plav, riđ* u njihovoj sintaktičko-semantičkoj ulozi kolorističkih determinatora ljudi. Drugi tekst je *O glagolima izvedenim od naziva "ljudskih boja"*, u kojem se konstatira da se suvremeni inventar glagola za oznaku nanošenja boja na čovjeka razlikuje od onoga u 19. stoljeću utoliko što ga više ne čine samo takve leksičke jedinice koje ujedno i identificiraju boju. U tekstu *Plava boja kao lingvistički problem* uspoređuju se izrazi za označavanje plave boje u slavenskim jezicima i opisuju upotreba pridjeva *plav* u srpskohrvatskom jeziku. Autorica dolazi do zaključka da je taj pridjev zanimljiv s teorijske i općelingvističke strane jer pokazuje kako je moguće da "ljudi, čak i kad dođe do sasvim drastičnog konflikta između principa logičkog rasuđivanja i određenog organizacionog principa delotvornog unutar datog jezičkog mikrosistema, lako žrtvuju logiku samo zato da bi delotvorni jezički princip ostao i dalje 'na snazi'" (str. 82). Dio knjige Milke Ivić koji se bavi bojama završava tekstem *O zelenom konju*, gdje autorica zaključuje da je južnoslavenska leksičko-semantička tvorevina *zelen konj* nastala na

Balkanu pod utjecajem nekih neslavenskih modela koji su bili aktualni u vrijeme dolaska Slavena na Balkan i da stoga problem te konstrukcije ne pripada toliko domeni slavistike koliko balkanologije.

Drugi dio knjige nosi naslov *Rod i broj u jeziku*, a obuhvaća četiri teksta. Prvi je *O rečima koje iskazuju ljudski stvor u najneodređenijem smislu*, u kojem se analizira upotreba riječi *čovjek, ljudi, pojedinac, osoba, lice, ličnost*. Za imenice sa značenjem 'osoba', 'lice' autorica zapaža da ne mogu funkcionirati na sintaktičkom planu bez odredbe, što je još jedan doprinos saznanjima o tzv. obaveznoj determinaciji, čijim fenomenima se autorica bavila i u svojoj knjizi *Lingvistički ogledi* 1983. Nakon teksta *O gramatičkom razlikovanju neudatih ženskih osoba od udatih u nekim poljskim dijalektima* slijede *Neka zapažanja o broju i rodu*, posvećena imenicama koje označavaju ljudsko biće a imaju naspramne deklinacijske oblike za razlikovanje množine od jednine, npr. *majka* u: *Tada su mnoge majke zaplakale, Tada je mnoga majka zaplakala*. Dio knjige o rodu i broju završava radom *Neki problemi kvantifikacije sagledani iz vizure srpskih (a donekle i šire slovenskih) jezičkih datosti*. U njemu se navodi čitav niz tema iz kvantifikacije u slavenskim jezicima kojima opća lingvistika dosad nije posvetila potrebnu pažnju i čije istraživanje u slavenskoj kontrastivnoj gramatici zato tek predstoji.

Treći dio knjige ima naslov *O značenjskom i obličkom ustrojavanju jezičkih jedinica*, pod kojim je okupljeno četrnaest tekstova. U prvom od njih. *Semantika predloga u izrazima tipa "sedeti na suncu / sedeti u hladu" i sl.*, opisuje se jedan gramatički model spoja imenice s prijedlogom. Drugi tekst bavi se tzv. *dekomponiranim predikatom*, temom koju je 1977. u serbokroatistiku uveo i najiscrpnije opisivao Milorad Radovanović. O temi sljedećeg teksta autorica kaže kako u lingvistici dosada nije bila obrađivana: radi se o posebnim jezičnim sredstvima za *razlikovanje načelnog od konkretnog* poimanja izvjesnih pojava koje imenuje rečenični predikat. Tu pripadaju konstrukcije poput *biti na večeri / odlaziti na večere*. Zaključak je da se konkretno od načelnog predikatskog saopćenja može razlikovati sljedećim gramatičkim sredstvima: vidsko-vremenskim oblikom glagola (*On je odsjeo u hotelu / On odsjeda u hotelu*), načinom strukturiranja predikatske jedinice (*On je na zimovanju u Austriji / On zimuje u Austriji*) i padežnim oblikom predikatske odredbe (*Ona dolazi u četvrtak / Ona dolazi četvrtkom*). Opisujući upotrebu glagola *dolaziti / odlaziti* u takvim konstrukcijama Milka Ivić otkriva još jedan tip modalne rečenice: *On dolazi na nastavu* znači da je i govornik sudionik u onome što je imenovano predikatom, a *On odlazi na nastavu* znači da govornik nije sudionik u onome što je imenovano predikatom. Dva teksta u knjizi posvećena su riječi *jedan*: *O nekim gramatičkim fenomenima uslovljenim empatijom; Srpsko "jedan" / bugarsko "edin" u ulozi odredbe predikatske imenice*. O pojedinim

tipovima odredaba govori se u još nekoliko radova u knjizi, npr. *O odredbama kategorizovanja, O "denotativnom" i "konotativnom" karakterizovanju, Odredbe "dodatnog komentara", O priložima "za način", O determinaciji po kriteriju 'poznat u javnosti'*. Svim tim radovima je zajedničko da ih odlikuje uspješan spoj semantičke, sintaktičke i pragmatičke analize.

Knjiga *O zelenom konju: Novi lingvistički ogledi* pokazuje da je i izborom tema za svoja istraživanja i njihovom razradom Milka Ivić zadržala svježinu mladog sintaktičara znatiželjnog da pronikne u fine nijanse sintaktičko-semantičke strukture jezičnih jedinica. Egzaktno pisanje, korespondiranje sa stranom literaturom, originalna rješavanja lingvističkih problema obilježavaju ovu knjigu i daju joj onu prepoznatljivu kvalitetu koju nose i prethodne knjige potpisane imenom Milke Ivić.